

**Міжнародний симпозиум “Україна у світовому фінансовому просторі”  
(Київ, 6-7 жовтня 2003 року)**

Україна: Політика в галузі зовнішнього сектора на середньостроковий період –  
основні положення

Презентація Лоренцо Фільюолі, Старшого постійного представника МВФ в  
Україні

1. **Політика в галузі зовнішнього сектора на середньостроковий період повинна бути пов’язана з підтримкою ширшої мети економічної політики, яка полягає в завершенні переходу України до сучасної ринкової економіки.** Це, в свою чергу, має істотно посилити конкурентну позицію України у все більш глобалізованій економіці, і в цьому процесі Україна має значно звужити розрив у рівні доходів порівняно із західними та центральноєвропейськими країнами.

### **I. Торговельна політика**

2. **З нашої точки зору, єдина життєздатна торговельна політика – це зовнішньо орієнтована стратегія, котра якомога більше інтегруватиме економіку України з міжнародною торговельною спільнотою.** В ідеалі, така стратегія має включати в себе скасування всіх ввізних та імпорتنих мит і податків, а також усунення всіх нетарифних бар’єрів. Більше того, потрібно скасувати субсидії на виробництво та іншу пряму і непрямую конкретну галузеву підтримку, а також лібералізувати ринок капіталу, щоб забезпечити рівні умови діяльності як вітчизняних, так і іноземних інвесторів. Шляхом повного використання своїх порівняльних переваг у такому лібералізованому середовищі, Україна здобуде максимальну користь від міжнародної торгівлі в короткостроковій або довгостроковій перспективі.

3. **На практиці існує принаймні чотири аргумента, чому така стратегія “first-best” не обов’язково відповідатиме найкращим інтересам України.** По-перше, можна буде надавати тимчасовий захист деяким галузям, які мають перспективу значного зростання до тих пір, поки вони подолають вади масштабів виробництва, або допоки захищені компанії придбають та опанують сучасні виробничі технології. По-друге, Україна може вирішити, що вона зацікавлена у збереженні деяких заходів, що спотворюють торгівлю, щоб використовувати їх в якості козирної карти під час переговорів з торговими партнерами щодо поліпшення доступу до їхніх ринків. По-третє, податки на торгівлю можуть забезпечити надходження до бюджету найменшим коштом. По-четверте, економічні вигоди від вступу до регіонального торговельного блоку можуть переважити наслідки утримання від торговельних стосунків з країнами поза торговельним блоком.

4. **Перший аргумент є теоретично сильним, але практичний досвід так свідчить, що промислова політика, що має на меті визначення майбутніх переможців (захист „молодих галузей”), часто виявляється марною і в кінцевому підсумку дуже дорогою для бюджету.** Якщо облишити питання, чи зможе урядова

постанова надійно визначити „переможців”, запровадження такої політики також схильне до того, щоб опинитися в руках впливових економічних груп і, таким чином, викликати корупцію. Іншими словами, промислова політика може сприяти переходу підприємницької мотивації з області ринкової діяльності в область пошуку ренти з наступним негативним ефектом для економічного зростання.

5. **Другий аргумент є дещо переконливим, особливо з огляду на проведення переговорів щодо вступу до СОТ.** Проте як тільки Україна вступить до СОТ, торгівлю можна буде лібералізувати ще більше, ніж вже передбачено зобов’язаннями, прийнятими з метою подальшого поліпшення переваг міжнародної торгівлі. Зокрема, подальша реформа тарифів після вступу до СОТ може проводитися з метою встановлення ввізного мита на рівнях, що дорівнюють, або є нижчими від тих, які прийняті в ЄС. Таким чином, вітчизняна промисловість зможе краще конкурувати в рамках ЄС, якщо країна колись зможе дійсно набути членства в цій організації (про що йдеться нижче).

6. **Третій аргумент також є переконливим, тому що на практиці всі податки спричиняють абсолютні економічні втрати (dead-weight economic losses), тому збереження деяких торговельних мит було б економічно обґрунтованим та другим за оптимальністю рішенням.** Важко сказати, чи це є справедливим для України, але якщо буде вирішено зберігати торговельні податки з огляду на фіскальні надходження, ефективна з точки зору податків система ввізного мита скоріш за все буде мати достатньо широку базу та невелику кількість тарифних коридорів.

7. **Щодо четвертого аргумента стосовно членства в регіональній торговій групі, оголошеною метою політики України є вступ до ЄС.** Вступ до ЄС, скоріш за все, принесе значну користь економіці України принаймні протягом довгострокового періоду. Вигоди від членства включатимуть чисті бюджетні трансферти з ЄС, чисті прибутки сільськогосподарського сектора завдяки участі в Загальній Європейській Аграрній Політиці (Common Agricultural Policy), а також поліпшення доступу до ринків ЄС, особливо підприємств важливої металургійної промисловості (яка генерує 40 відсотків загального обсягу експорту товарів). Пов’язані з цим витрати на переорієнтацію торгівлі виникнуть через скорочення торгівлі з країнами СНД (близько  $\frac{1}{4}$  загального обсягу експорту зараз припадає на країни СНД), хоча ці скорочення були б мінімальними, якщо б країни СНД також повинні були б вступити до ЄС. Проте потрібно визнати, що вступ до ЄС не є наперед вирішеним питанням на цьому етапі та що у будь-якому разі це стане реальною ціллю лише у середньо- та довгостроковій перспективі. Тому Україна має сформулювати стратегію торговельної політики, яка передбачає достатньо довгий проміжний час перед вступом до ЄС.

8. **Стратегія торговельної політики країни до вступу до ЄС або країни, яка знаходиться поза межами ЄС, може ґрунтуватися на трьох принципах.** Перший, і можливо найголовніший, принцип - це членство у ВТО. Розтягнуті переговори щодо вступу до СОТ повинні завершитися якомога раніше, це включатиме,

поміж іншим, завершення розробки всієї необхідної вітчизняної спрятливої юридичної бази. На додаток до негайного забезпечення поліпшеного та більш стабільного доступу до ринків, членство в СОТ пропонує вельми необхідну юридичну базу для розвитку прозорих торговельних відносин з рештою світу. По-друге, зважаючи на очікуване розширення ЄС у 2004 році, яке може призвести до негативних наслідків для України в сфері переорієнтації торгівлі, ЄС має вивчити шляхи подальшого поліпшення торговельних відносин між ЄС та Україною. Таке поліпшене співробітництво можливо ґрунтуватиметься на інституційній базі, подібної до так званих Європейських Угод, які ЄС підписав з десятьма країнами центральної та східної Європи в 1993-95 роках.<sup>1</sup> Водночас Україна має продовжувати докладати зусиль до гармонізації своїх нормативних актів щодо стандартизації та сертифікації із законодавством, яке превалує в ЄС. По-третє, Україна може вивчити шляхи, якими СНД, чи окремі країни, які складають цей союз, могли б розвинутися у більш ефективний торговельний блок. У цьому контексті, нещодавні ініціативи урядів України, Росії, Білорусі та Казахстану щодо створення єдиного економічного простору є цікавими, але попередній досвід розробки взаємозобов'язуючих торговельних угод зменшує очікування щодо можливих економічних вигод, які можна отримати завдяки цій нещодавній ініціативі. Тільки з часом стане зрозуміло, чи виявиться ця ініціатива кращою. У будь-якому випадку, це не повинно затримувати вступ до СОТ.

## II. Валютно-курсова політика

9. **Офіційна валютно-курсова політика України полягає в підтримці плаваючого валютного курсу, у той час як інтервенції Національного Банку виконуються з двома цілями – створення зовнішніх резервів, щоб підтримувати добре покриття імпорту<sup>2</sup> протягом середньострокового періоду та протидія різким коливанням обмінного курсу протягом короткострокового періоду.** Ця політика добре служила Україні та можливо залишатиметься адекватною протягом деякого періоду в майбутньому. Проте, теперішній, майже „абсолютно стабільний” валютний курс гривні до долара є предметом для занепокоєння (обмінний курс гривні до долара залишався незмінним на рівні 5.33 гривні за 1 долар США з квітня 2002 року). Ця фактична прив'язка до долара може призвести до того, що громадськість буде неправильно вважати, що Національний Банк має гарантувати певний рівень валютного курсу, що в свою чергу може призвести до нерозважливої практики

---

<sup>1</sup> Угоди, які підписані Болгарією, Чеською Республікою, Естонією, Угорщиною, Латвією, Литвою, Польщею, Румунією, Словацькою Республікою та Словенією, встановили вільні торговельні зони для більшості категорій продуктів та значно посилили торговельні відносин між цими країнами та ЄС.

<sup>2</sup> Показник зовнішніх резервів ґрунтується на індикаторі уразливості стандартного рахунку поточних операцій, якщо стандартний індикатор уразливості рахунку операцій з капіталом (обсяги намічених виплат офіційного боргу) не є обов'язковим.

кредитування і, таким чином, послабити банківську систему. На додаток, і особливо в контексті різних змін міжнародної вартості долара, підтримка прив'язки до долара може призвести до послаблення контролю над зростанням грошових агрегатів і, значить, інфляції.

**10. Україна підтримує валютну систему, яка є вільною від обмежень щодо платежів та трансфертів для поточних міжнародних операцій, але залишаються обмеження щодо рахунку операцій з капіталом.** Протягом середньострокового періоду можна було б підготувати ґрунт подальшої лібералізації рахунку операцій з капіталом, але зусилля у цьому напрямі повинні враховувати стабільність валютної та банківської систем. Як перший крок, НБУ міг би скасувати вимогу щодо обов'язкового продажу 50 відсотків валюти. Навіть якщо таке скасування відбудеться, основний обсяг іноземної валюти все ще надходитиме на міжбанківський ринок, оскільки експортери мають конвертувати виручку в іноземній валюті для покриття витрат у місцевій валюті. Якщо розважливою вважатиметься обережніша лібералізація, скорочення вимоги щодо обов'язкового продажу валюти може виконуватися поетапно. Приміром, спочатку можна скоротити вимогу щодо обов'язкового продажу іноземної валюти до 25 відсотків, як це нещодавно зробили в Росії.

**11. Оскільки офіційною метою України є вступ до ЄС, ключовою ціллю на довгостроковий період може створити умови, які підготують Україну до того, що з часом зникне коригування валютного курсу по відношенню до євро. Це можливо включатиме (або ні) обмеження коливань валютного курсу гривні до євро перед вступом.<sup>3</sup>** Хоча від нових членів ЄС вимагають прийняти євро, вони не мають робити це негайно після вступу. На додаток, ЄС не ставить вимог щодо режиму валютного курсу до вступу, але для вступу до ЄС потрібно відкрити рахунок операцій з капіталом та зменшити валютне регулювання. Тому на шляху до вступу до ЄС існує низка питань, котрі мають бути ретельно розглянуті, приміром, необхідна позиція та комбінація фіскальної і монетарної політики. На додаток, НБУ має створити механізм, за допомогою якого валютний курс гривні до євро був би маяком стабільності валютного курсу та сформулювати план поетапного скасування регулювання операцій з капіталом.

---

<sup>3</sup> Можливі майбутні члени мають погодитися щодо рівня валютного курсу на час вступу та підтримувати валютний курс в рамках коридору +/- 15 відсотків протягом принаймні 2 років перед прийняттям євро; хоча визначення більш вузького коридору також є можливим, приміром, в Данії, де коридор дорівнює +/-2¼ відсотка.